

Міністерство науки і освіти України
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
Кафедра теорії та практики перекладу

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Перший проректор

Майя НІКОЛАЄВА

2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Букваліزمи в перекладі: стратегії подолання

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

Спеціальність: 035 філологія

Спеціалізація: Германські мови та літератури (переклад включно), перша - англійська

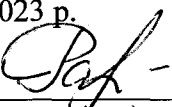
Освітньо-професійна програма: Переклад з англійської мови та другої іноземної українською

Робоча програма складена на основі навчальної програми з дисципліни «Буквалізми у перекладі: стратегії подолання». – Одеса, ОНУ. – 12 с.

Розробник: Матузкова О.П., д. філол.н, професор, професор кафедри теорії та практики перекладу

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри теорії та практики перекладу.
Протокол № 1 від "25" серпня 2023 р.

Завідувач кафедри

_____ (підпис)

(Ірина РАЄВСЬКА)

Погоджено з гарантом ОП

_____ (підпис)

(Ольга ГРИНЬКО)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету РГФ

Протокол №1 від "29" 08 2023 р.

Голова НМК

_____ (підпис)

(Олена ГРИГОРОВИЧ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри теорії та практики перекладу

Протокол № __ від. " __ " _____ 202__ р.

Завідувач кафедри

_____ (підпис)

(Ірина РАЄВСЬКА)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол № __ від. " __ " _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

_____ (підпис)

(_____)
(ім'я прізвище)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Загальна кількість кредитів – 3 Годин – 90 Змістових модулів – 1	Галузь знань 03 Гуманітарні науки	Вибіркова	
	Спеціальність: 035 Філологія		
	Спеціалізація: 035.041. Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська	Рік підготовки:	
		2-й	2-й
		Семестр	
		3-й	3-й
	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Лекції	
		16 год.	10 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	-
Самостійна робота			
60 год.		80 год.	
Форма підсумкового контролю: залік			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Буквалізми у перекладі: стратегії подолання» входить до циклу перекладознавчих дисциплін, що формують перекладацьку базу студентів. Дана програма становить собою стислий курс особливостей подолання перекладацької інтерференції, результатом якої є буквалізми. У цьому курсі викладені основні фактори появи буквалізмів, а також типи та підтипи буквалізмів. Крім того увагу приділено різниці між буквальним перекладом, буквалізмом та калькуванням, стратегіям боротьби з буквалізмом.

Основною метою даної програми є формування загальних та фахових компетентностей у студентів, поглиблення їх теоретичної бази та вироблення навичок критичного осмислення, аналізу і синтезу подолання перекладацької інтерференції; характеристика типів та підтипів буквалізмів; ознайомлення студентів шляхами подолання буквалізмів.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

Загальні компетентності:

ЗК5 Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК6 Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 7 Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 8 Здатність працювати в команді та автономно.

ЗК11 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК14 Здатність здійснювати перекладацьку діяльність державною та іноземними мовами.

Фахові компетентності:

ФК 2 Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.

ФК 7 Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних, фольклорних фактів, інтерпретації та перекладу тексту (залежно від обраної спеціалізації).

ФК8 Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

ФК13 Здатність послуговуватися термінами перекладознавства, контрастивної лінгвістики для створення стратегій і тактик усного й письмового перекладу різножанрових текстів.

ФК16 Здатність використовувати інформаційні та цифрові технології у процесі здійснення перекладу.

Програмні результати навчання:

ПРН 1 Вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною та іноземною(ими) мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації.

ПРН2 Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз,

критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

ПРН 3 Організувати процес свого навчання й самоосвіти.

ПРН 5 Співпрацювати з колегами, представниками інших культур та релігій, прибічниками різних політичних поглядів тощо.

ПРН 6 Використовувати інформаційні й комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих задач і проблем професійної діяльності.

ПРН 11 Знати принципи, технології і прийоми створення усних і письмових текстів різних жанрів і стилів державною та іноземною (іноземними) мовами.

ПРН 15 Здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів.

ПРН 19 Мати навички участі в наукових та/або прикладних дослідженнях у галузі філології.

ПРН 21 Володіти навичками письмового та усного перекладу різножанрових текстів, перекладацькими стратегіями і тактиками, методологією та методикою перекладу.

ПРН 22 Володіти навичками редагування перекладу різножанрових текстів

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати: основні особливості перекладацької інтерференції, типи та підтипи буквалізмів, основні шляхи подолання буквалізмів.

вміти: схарактеризувати відповідний тип буквалізмів; визначити основні підтипи буквалізмів; окреслити фактори виникнення буквалізмів; описати способи подолання буквалізмів.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1: Типологія буквалізмів та шляхи їх подолання

Тема 1. Інтерференція та переклад.

Тема 2. Буквалізми: визначення та фактори виникнення.

Тема 3. Етимологічні буквалізми: класифікація.

Тема 4. Лексичні буквалізми: класифікація.

Тема 5. Стилістичні буквалізми: класифікація.

Тема 6. Граматичні буквалізми.

Тема 7. Стратегії боротьби з буквалізмом.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		Л	П	лаб	сам. роб		Л	П	Лаб	сам.роб
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1: Український переклад у контексті світового перекладацького процесу: від витоків до сьогодення										
Тема 1. Інтерференція та переклад	6	2	4		8	12	2			10
Тема 2. Буквалізми: визначення та фактори виникнення.	2	2			8	12	2			10
Тема 3. Етимологічні буквалізми: класифікація.	22	4	6		8	22	2			20
Тема 4. Лексичні буквалізми: класифікація.	8	2			8	12	2			10
Тема 5. Стилістичні буквалізми: класифікація.	18	2	4		8	12				10
Тема 6. Граматичні буквалізми.	14	2			8	12				10
Тема 7. Стратегії боротьби з буквалізмом.	2	2			12	12	2			10
Разом за змістовим модулем 1	90	16	14		60	90	10			80
Усього годин	90	16	14		60	90	10			80

5. Теми семінарських занять

Семінарські заняття навчальним планом не передбачені.

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин Очне/заочне
1	Тема 1. Інтерференція та переклад: типові приклади: обговорення проблемних питань, дискусія.	4/-
2	Тема 3. Етимологічні буквалізми: типологія та типові приклади: обговорення проблемних питань, дискусія.	6/-
3	Тема 5. Стилїстичні буквалізми: класифікація та типові приклади: обговорення проблемних питань, дискусія.	4/-
	РАЗОМ	14/-

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття навчальним планом не передбачені.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин очне/заочне
1	Тема 1. Опозиція «буквальний переклад::вільний переклад» в історії мирового перекладу. Доповідь, обговорення прикладів, наведених в доповіді, в контексті розвитку перекладацької галузі.	8/10
2	Тема 2. Опозиція «буквальний переклад::вільний переклад» в історії українського перекладу. Доповідь, обговорення прикладів, наведених в доповіді, в контексті розвитку перекладацької галузі в Україні.	8/10
3	Тема 3. Етимологічні буквалізми у перекладі сучасної художньої літературі та кінофільмів. Доповідь, обговорення прикладів, наведених в доповіді, в контексті стратегій сучасного художнього та кіноперекладу.	8/20
4	Тема 4. Лексичні буквалізми у різних типах тексту. Презентація, обговорення прикладів, наведених в презентації з точки зору лексикологічних проблем перекладу.	8/10
5	Тема 5. Стилїстичні буквалізми у перекладі художньої прози. Доповідь, обговорення прикладів, наведених в доповіді з точки зору стилїстичних проблем перекладу.	8/10
6	Тема 6. Граматичні буквалізми у перекладі текстів різних жанрів. Презентація, обговорення прикладів, наведених в презентації з точки зору граматичних проблем перекладу.	8/10

7	Тема 7. Не кричи «буквалізм»: там, де не треба боятися буквального перекладу. Доповідь або презентація, обговорення прикладів, дискусія.	12/10
	РАЗОМ	60/80

9 9. Методи навчання

Словесні: лекції, зокрема, лекції з аналізом конкретних ситуацій та ін., розповідь, пояснення, бесіда, дискусія. *Наочні:* презентація результатів власних досліджень. *Практичні:* перекладний.

10. Методи контролю і критерії оцінювання результатів навчання

Методи поточного контролю: усне опитування, участь у дискусії контрольні письмові роботи, оцінювання виконання самостійних завдань, оцінювання доповідей.

Методи періодичного контролю: бланковий тест.

Критерії оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	Визначення
		для заліку	
90–100	A	зараховано	Здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, повно та системно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань. Виявляє цінні творчі ідеї.
85–89	B		Здобувач достатньо правильно, повно й системно викладає матеріал щодо проблеми, яка розглядається на занятті, виявляючи при цьому творчий підхід.
75–84	C		Здобувач припустився однієї-двох несуттєвих помилок, дотримуючись достатньої повноти, системності викладу матеріалу щодо проблеми, яка розглядається.
70–74	D		Здобувач припустився двох суттєвих помилок у поданні матеріалу щодо проблеми, яка розглядається, відповідь є недостатньо повною й систематизованою.
60–69	E		Здобувач припустився трьох та більше суттєвих помилок у поданні матеріалу щодо проблеми, яка розглядається, відповідь є недостатньо повною й систематизованою.
35–59	FX	не зараховано з можливістю	Здобувач продемонстрував лише деякі елементи матеріалу щодо проблеми, яка розглядається.

		повторного складання	
0–34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Здобувач не виклав матеріалу щодо проблеми, яка розглядається.

11. Питання для періодичного контролю

1. Перекладацька інтерференція: визначення поняття та основні риси.
2. Перекладацька інтерференція: основні механізми впливу.
3. Визначення буквалізмів: різні погляди на одне поняття.
4. Типологія буквалізмів: підходи до класифікації явища.
5. Буквальний переклад: визначення та основні ознаки.
6. Різниця між буквалізмом та буквальним перекладом
7. Різниця між буквалізмом та калькуванням.
8. Етимологічні буквалізми: визначення та основні ознаки
9. Типологія етимологічних буквалізмів.
10. Хибні друзі перекладача: визначення поняття
11. Яскраві приклади хибних друзів перекладача.
12. Базові приклади етимологічних буквалізмів.
13. Лексичні буквалізми: визначення та основні риси.
14. Лексичні буквалізми: механізми впливу.
15. Типологія лексичних буквалізмів.
16. Приклади подолання лексичних буквалізмів.
17. Стилістичні буквалізми: визначення поняття.
18. Стилістичні буквалізми: механізми впливу.
19. Типологія стилістичних буквалізмів.
20. Приклади подолання стилістичних буквалізмів.
21. Граматичні буквалізми: визначення та основні ознаки
22. Граматичні буквалізми: механізми впливу.
23. Синтаксичні буквалізми: визначення та основні ознаки
24. Синтаксичні буквалізми: механізми впливу.
25. Стратегії подолання буквалізмів в письмовому перекладі.
26. Стратегії подолання буквалізмів в усному перекладі
27. Типові перекладацькі помилки – буквалізми:
28. Випадки, коли припустиме використання буквалізмів.
29. Стратегії подолання буквалізмів в залежності від жанру тексту.
30. Опозиція «буквальний переклад::вільний переклад».

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Контроль засвоєння змісту курсу здійснюється наступним чином:

1) поточний контроль: тестові роботи на практичних заняттях – 50 балів, самостійна робота студента – презентація/доповідь оцінюється в 20 балів.

2) періодичний контроль: в кінці змістового модулю 1 проводиться тестова робота, яка оцінюється в 30 бал.

Поточний контроль					Періодичний контроль		Сума балів
T1	T2	T3	T4	T5	Самостійна робота Презентація/доповідь	Тестова робота	
10	10	10	10	10	20	30	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для іспиту та диференційного заліку	для заліку
90-100	A	Відмінно	Зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D		
60-63	E	Задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13.Методичне забезпечення

1. Матузкова О.П., Гринько О.С., Негру А.П. Перекладаємо з української мови англійською професійно: навчально-методичний посібник із курсу «Практика перекладу».Одеса: видавець Букаєв В.В., 2021. 160 с.

2. Матузкова О.П. Робоча програма навчальної дисципліни «Буквалізми у перекладі: стратегії подолання» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності: 035 філології, спеціалізації: 035.041. Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська. Освітньо-професійна програма: «Переклад з англійської мови та другої іноземної українською». Одеса: ОНУ, 2022. 12 с.

3. Матузкова О.П. Силабус навчальної дисципліни «Буквалізми у перекладі: стратегії подолання» для першого (бакалаврського) рівня вищої

освіти, спеціальності: 035 філології, спеціалізації: 035.041. Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська. Освітньо-професійна програма: «Переклад з англійської мови та другої іноземної українською». Одеса: ОНУ, 2022. 12 с.

14. Рекомендована література

Основна

1. Галь Н. Слово живое и мертвое. М.:Издательский дом «София», 2003. 608с.
2. Коптілов В. Теорія і практика перекладу: Навчальний посібник. К.: Юніверс, 2002. 280 с. Режим доступу: https://archive.org/details/pereklad/Koptilov_Viktor_Teoriya_i_praktyka_perekladu2002
3. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). 5-е вид., випр. і доп. Вінниця: Нова Книга, 2017. 448 с.
4. Матузкова О.П. Перекладацька хвороба буквалізму та як з нею боротися. Записки з романо-германської філології. Вип.18. Одеса:Фенікс, 2007. С.80 –91.
5. Рильський М. Мистецтво перекладу: Статті, виступи, нотатки. К.: Радянський письменник, 1975. 344 с.
6. Рибіна Н.В. Білінгвізм та інтерференція як тенденції мовного розвитку сучасного суспільства: проблеми та способи їх вирішення. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». 2015. Т.1. №59. С.176 – 178.
7. Translation. History. Culture: a sourcebook / [translated and edited by] André Lefevere. General editors: Susan Bassnett and André Lefevere. London; New York: Routledge, 2003. 182 p.

Додаткова

1. Карабан В.І., Мейс Дж. Translation from Ukrainian into English. Переклад з української мови на англійську. Вінниця: Нова Книга, 2003. 608 с. Режим доступу: <http://194.44.152.155/elib/local/+sk666868.pdf>
2. Корунець І.В. Порівняльна типологія англійської та української мов. Навчальний посібник. Вінниця: НОВА КНИГА, 2004. 464 с. Режим доступу: https://books.google.com.ua/books?id=JHLQCgAAQBAJ&printsec=copyright&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
3. Матузкова Е.П. Основные параметры предпереводческого анализа текста. "Нова Філологія". Збірник наукових праць. Запоріжжя: ЗНУ, 2009. №34. С. 294 – 299.
4. Ребрій О.В. Сучасні концепції творчості у перекладі. Х.: ХНУ імені В.Каразіна, 2012. 376с. Режим доступу: <http://ekhnuir.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/8879/2/monograph-2012.pdf>

5. Стріха М.В. Український художній переклад: Між літературою і націєтворенням. К.: Факт – Наш час, 2006. 344с.
6. Шаблій О.А. Міжмовна інтерференція як психолінгвістична універсалія. Мовні та концептуальні картини світу: Зб.наук.праць. Київ: Вид.дім Дмитра Бурого, 2004. Вип.11. Кн.1. С.371 – 375.
7. Швейцер А.Д. Буквальный перевод и интерференция.Перевод и коммуникация. М., ИЯЗРАН, 1996. С.22 – 35.
8. Чередниченко О. І. Про мову і переклад. К. : Либідь, 2007. 247 с.
9. Bell R.T. Translation and translating. – Longman, 1997.
10. Duff A. Translation. Oxford University Press, 1996.160 p.

15. Електронні інформаційні ресурси

1. Портал літературної критики <https://litakcent.online/>
2. Перекладацький часопис <https://translationjournal.net>.
3. Ukrainian literature. A Journal of Translations. http://sites.utoronto.ca/elul/Ukr_Lit/about.html#:~:text=Ukrainian%20Literature%20is%20a%20journal,York%2C%20NY%2010003%2C%20USA
4. Український журнал іноземної літератури www.vsesvit-journal.com